

Magdalena Skoblar

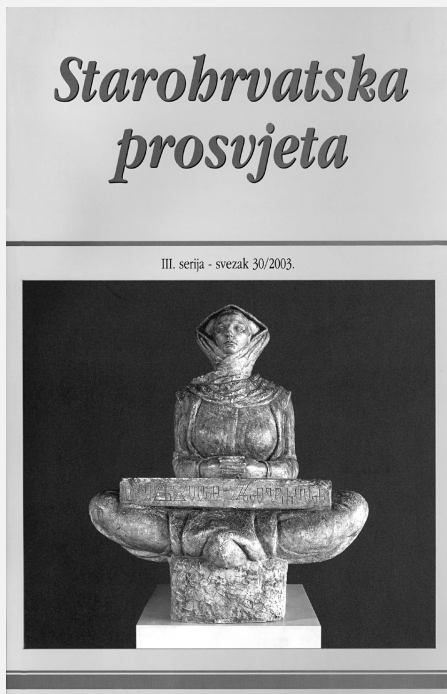
Povodom 75. obljetnice života Dušana Jelovine uredništvo *Starohrvatske prosvjete* odlučilo je posvetiti svoj novi broj upravo njemu u znak zahvalnosti za njegovu predanost Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika (MHAS) u Splitu, na čijem se čelu nalazio od 1977. do 1986. godine. Dušan Jelovina poznat je svakome tko je osjetio interes za arheologiju i umjetnost ranog srednjeg vijeka, a najveći

NOVI BROJ *STAROHRVATSKE* *PROSVJETE*

Starohrvatska prosvjeta: Zbornik Dušana Jelovine,
(ur.) A. Milošević, ser. III, 30 (2003.), 307 str., ISSN
0351-4536

doprinos struci dao je istraživanjem materijalne kulture srednjovjekovnih groblja u Dalmaciji. Trideseti broj *Starohrvatske prosvjete* zamišljen je kao zbornik u čast D. Jelovini u kojem se nalaze priloge njegovih kolega i suradnika čiji radovi se mogu, ali i ne moraju odnositi na njegovo područje interesa. Znanstvene radove za potrebe zbornika napisalo je devetnaest autora. Njihov opseg i tematika znatno

variraju. Radovi Ž. Rapanića i R. Katičića, primjerice, nadilaze lokalne probleme. Ž. Rapanić osvrće se na fenomen zakošenih pročelja ranokršćanskih crkava i interpretaciju G. De Angelis D'Ossata koja se vezuje uz Plotinova estetska načela asimetrije te u vrlo suvisloj analizi pobija ideje svog talijanskog kolege. R. Katičić, pak, zaviruje u staroengleski prijevod opće povijesti kasnoantičkog pisca Pavla Orozija, čiji

autor je anglo-saksonski kralj Alfred Veliki koji je u drugoj polovici 9. stoljeća uspješno ratovao s Vikinzima. Iako je kralj Alfred jedan od najobrazovanijih vladara ranosrednjovjekovne Europe, njegov bogat pisani opus gotovo je nepoznat u hrvatskoj znanosti. U prijevodu koji se odnosi na zemljopis kralj Alfred govori o Hrvatskoj i Bugarskoj, odakle R. Katičić prenosi podatak da je granica između tih zemalja u ranom srednjem vijeku tekla na području Podunavlja. Pisanim izvorima pozabavio se i N. Cambi, potaknut novim izdanjem salonitanske povijesti Tome Arhidakona. Njega su ponajprije zaokupile Tomine informacije o Dioklecijanu, sustavu tetrahije i gradnji Dioklecijanove palače u Splitu. U analizi Tome Arhidakona kao izvora za kas-

noantičku povijest, N. Cambi objašnjava kako i zašto splitski kroničar interpretira Dioklecijanovo doba.

Glavni urednik *Starohrvatske prosvjete*, Ante Milošević, svoj rad donosi na njemačkom jeziku i u njemu diskutira o vrlo zanimljivom bosanskom lokalitetu u Bilimišću kod Zenice. Ranokršćanska crkva u Bilimišću plijenila je pažnju i nadasve specifičnom figuralnom skulpturom koja se različito datirala. Na temelju stilske analize A. Milošević datirao je tu skulpturu u 8. stoljeće i, za razliku od dosadašnjeg mišljenja, pretpostavio postojanje kasnosrednjovjekovne faze. O arhitekturi je riječ i u prilogu T. Marasovića koji razmatra suodnos unutrašnjosti dalmatinskih ranosrednjovjekovnih crkava i njihove svodne dekoracije sastavljene od amfora i patera. Ugradnja tih elemenata u svodove crkava imala je i funkcionalno opravdanje jer se uz njihovu pomoć dobivala bolja akustika tako potrebna onodobnim liturgijskim napjevima.

Drugu skupinu radova čine tekstovi koji se bave pojedinačnim arheološkim nalazima kao što su radovi P. Korošec o figuralnoj aplici iz Donje Hajdine kod Ptuja, potom M. Petrinec o grobu 29 iz Biskupije kod Knina te prilog M. Marić o ranosrednjovjekovnim ostrugama iz Lištana kod Livna. Na arheološke podatke oslonili su se T. Šeparović i Ž. Tomićić pa tako T. Šeparović objavljuje dosad nepoznat ranosrednjovjekovni novac iz južne Hrvatske, čime se pruža uvid u socijalne i komunikacijske odnose ranosrednjovjekovne Hrvatske. Budući da je numizmatika neizostavna grana arheologije koja je oduvijek uvelike pomagala povijesnim znanostima, a još uvijek se nedovoljno koristi u interdisciplinarnu svrhu, svaka nova objava korisna je i dobrodošla. Rad Ž. Tomićića o bjelobrdskim naušnicama teži tumačenju veza između ranosrednjovjekovne Dalmacije i Slavonije, a na tragu je prethodnih radova istog autora. Epigrafski spomenici iz Livna privukli su pažnju B. M. Vrdoljaka svojim kasnosrednjovjekovnim svjedočanstvima o glagoljici i bosančici, a zbog arheološkog konteksta i regionalne pripadnosti također pripadaju ovoj skupini radova, baš kao i članak Lj. Gudelja o arheološkoj topografiji Zabiokovlja.

Kratke članke napisali su M. Suić koji analizira jedan ranokršćanski mozaični natpis iz Orlića kraj Knina, I. Petricioli o tri zadarska srednjovjekovna relikvijara prodana za potrebe popravka katedrale te I. Žile o novim istraživanjima u dvije ranosrednjovjekovne crkve na Pelješcu. Za razliku od njih, rad T. Burića o najstarijim nalazima krunica u Dalmaciji proteže se čak na trideset stranica, premda ne pokriva osobito goruću temu, a iz istog razloga čudi i to što je objavljen na talijanskom jeziku.

Posljednja tri članka nisu posvećena predmetima, već osobama koje su zadužile krugove medijevističke arheologije i povijesti umjetnosti. Kod D. Kečkemeta i F. Oreba protagonist je L. Marun, jedan od pionira hrvatske arheologije i osnivač Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika. Posljednji prilog u zborniku posvećen je *in memoriam* G. Novaku, a autor reminiscencija o pokojnom akademiku je B. Čečuk.

Gledajući u cjelini, zbornik D. Jelovine sastavljen je od heterogenih radova koji nisu ujedinjeni zajedničkom

koncepcijom. Sudeći po dosad objavljenim zbornicima posvećenima C. Fiskoviću, I. Petricioliju ili T. Marasoviću, takav pristup nije iznimka, već pravilo u uređivanju zbornika. Jasno je da je Jelovinin zbornik ujedno i svezak *Starohrvatske prosvjete* te da su u njemu našli mjesto prilozi posvećeni istraživačima koji su vezani uz MHAS kao ustanovu koja izdaje časopis, primjerice oni o L. Marunu. Jednako tako, članci o pojedinačnim arheološkim nalazima opravdani su činjenicom da je D. Jelovina arheolog. Pa ipak, ne može se odoljeti dojmu da je sazrijelo vrijeme za promjene u koncepciji zbornika. Povodi kao što su obljetnice značajnih istraživača trebali bi se iskoristiti kao tematski okviri u kojima bi različiti autori objavljivali radove vezane uz područje interesa tih istraživača te pokušali pružiti neke sinteze kao svojevrsni *hommage* osobi kojoj je zbornik posvećen. U tom smislu valja istaknuti radove u zborniku D. Jelovine koji su spomenuti na početku ovog teksta.